

ARAŞTIRMA

TIP EĞİTİMİNE YENİ BAŞLAYAN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK DURUM DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI: İKİ YILA AİT VERİLERİN KARŞILAŞTIRMASI

Situation Evaluation Study on New Medical Students: Comparison of Two Years' Data

Sevgi Tımbıl¹, Sema Özcan², Serpil Velipaşaoğlu¹,
Yücel Gürsel², Cahit Taşkiran², Berna Musal³

ÖZET

Amaç: Program değerlendirme çalışması kapsamında, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesine yeni başlayan öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin, tıp fakültesini tercih etmelerini etkileyen faktörlerin, fakültedeki eğitim sistemi ve öğrenme ortamına ilişkin algıların ve mesleki planlarının değerlendirilmesi ve 2005-2006 ile 2006-2007 akademik yıllarına ait verilerin karşılaştırılmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel ve analitik tipte bir araştırma olup her iki akademik yılın başlangıcında birinci sınıf öğrencilerine anket uygulanmıştır. Öğrencilerin ilk yılda %92.5'ine, ikinci yılda %90.4'üne ulaşılmıştır. Analizlerde ki-kare testi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin her iki yıl için yaklaşık %60'ı erkek, çoğu Süper/Anadolu/Fen Lisesi mezunu idi. Öğrencilerin her iki yılda yaklaşık %90'ı tıp fakültesine isteyerek girmiş, hekimlik mesleği seçimini etkileyen öncelikli etmen olarak "insanlara yardım etme" ilk sıralarda yer almıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesini tercih ederken aktif eğitim sistemi uygulandığından haberdar olan öğrencilerin ilk yıl %83.6, ikinci yıl %67.3'ü bu durumun tercihlerini olumlu/kısmen olumlu etkilediğini belirtmiştir. Çalışmamızda her iki yılda da öğrencilerin çok büyük oranı eğitim ortamına ilişkin olumlu görüşler bildirmiştir; %80'inin eğitimlerinin ilk ayının sonunda Fakültemize uyum sağlayabildikleri ve hemen hemen tümünün Fakültemizin öğrencisi olmaktan hoşnut/kısmen hoşnut oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerimizin mezuniyet sonrası mesleki planlarında her iki yılda da ilk sırada "uzman olmak", ikinci sırada ise "yüksek lisans/doktora yapmak" yer almıştır.

Sonuç: Program değerlendirme çalışmaları kapsamında iki yıldır yürütülmekte olan ve Dönem 1 öğrencilerinin profilini belirleyen ve karşılaştıran bu çalışmanın ileriki yıllarda sürdürülerek, gerekli düzenlemelerin yapılmasına yönelik olarak kullanılması planlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Program değerlendirme, yeni tıp öğrencileri, öğrenci profili, öğrenme ortamı, mesleki plan.

ABSTRACT

Background: The aim of the study is to investigate Dokuz Eylül University School of Medicine's incoming students' sociodemographic characteristics, factors influencing selection of school of medicine, perceptions regarding the School's educational system and learning environment, and to compare the data of 2005-2006 and 2006-2007 academic years.

Methods: Being a cross-sectional and analytical study, at the beginning of both academic years, a questionnaire was implemented to year one students. In the first year 92.5%, and in the second year 90.4% of the students were reached. Chi-square test was used for analysis.

Results: For both years, nearly 60% of the students were male and most of them were Super/Anadolu/Fen Lisesi graduates. Nearly 90% of the students were willing to enter medical school, "helping people" was cited among the leading factors most affecting their selection of medical profession. In the first 83.6% and in the second year 67.3% of the students expressed that awareness about the implementation of active learning system in Dokuz Eylül University School of Medicine Students being positively/partially positively influenced their selection. In our study, for both years, a large majority of students expressed positive opinions regarding the learning environment; 80% were found to have accustomed to our School at the end of the first month and nearly all were found to be pleased/partially pleased of being a student in our School. For both years, most commonly cited post-graduate career plans of our students were respectively "being a specialist" and "obtaining a master/PhD degree".

Conclusion: Implemented within the context of program evaluation studies since two years, and determining and comparing Year 1 students' profiles, the present study is planned to be continued in the following years and be reviewed as needed.

Keywords: Program evaluation, new medical students, student profile, learning environment, career plan.

¹ Öğr. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD, İzmir.

² Yard. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD, İzmir.

³ Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD, İzmir.

GİRİŞ VE AMAÇ

Tıp eğitimi, tıp fakültesine giriş ile başlayan, sistematik eğitim ve öğrenme etkinliklerini içeren ve ömür boyu süren bir eğitim sürecidir. Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu (WFME), hekimlik mesleğine başlamadan önceki temel süreç olan mezuniyet öncesi tıp eğitiminin amacını, tüm insanların sağlıklı yaşamalarını sağlamak için hekim yetiştirmek şeklinde tanımlamıştır. Tıp eğitiminin tüm toplumu ilgilendiren önemli bir konu olması ve hızla ilerlemesi ile birlikte mezuniyet öncesi tıp eğitiminde dünyada ve Türkiye’de son yıllar içerisinde önemli değişiklikler gerçekleşmiştir^{1,2}.

Eğitim sürecinin önemli bir bölümü ise değerlendirmedir. Eğitim süreçlerinin değerlendirilmesi hem öğrenmede hem de eğitim programının geliştirilmesinde dikkate alınması gereken bir konudur¹. Değerlendirmenin amacı; öğrencilerin öğrenme gereksinimlerini karşılayacak eğitimin sağlanması, eğitimin geliştirilmesi gereken alanlarının belirlenmesi, fakülte kaynaklarına ödenek ayırmak için bilginin edinilmesi, eğiticilere yönelik geribildirim ve desteğin sağlanması, eğitim programının geliştirilmesine yönelik desteğin sağlanmasıdır. Tıp eğitimi, öğrencilerin, fakültenin ve toplumun gereksinimlerine göre sürekli geliştirilmelidir³. Bu sürekliliğin yanısıra eğitim programının tüm bileşenleri bütüncül olarak değerlendirilmelidir. Eğitim programının değerlendirilmesinde elde edilen veriler sonuç olarak eğitim programının gözden geçirilmesi, geliştirilmesi açısından değerlidir.

Öğrencilerin eğitim ortamına ilişkin algıları öğrenci başarısını, hoşnutluğunu etkilediği için onlardan bu konudaki düşüncelerine ilişkin düzenli olarak geribildirim almak önemlidir. Bu sonuçların da fakülte tarafından dikkate alınarak düzenlemelerde kullanılması gerekmektedir^{4,5}.

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde (DEÜTF) de 1997 yılında eğitim programında değişiklik yapılarak Probleme Dayalı Öğrenim (PDÖ) sistemine geçilmiştir⁶. Eğitim programında yapılan değişikliğin yanısıra programı gözden geçirmek, iyileştirmek için Fakültede farklı yöntemlerle yürütülen program değerlendirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar, 2005 yılında Dekanlığın onay ve desteği ile birlikte programın daha sistematik ve çok boyutlu değerlendirilmesi amacıyla Tıp Eğitimi Anabilim Dalı tarafından bir projeye dönüştürülmüştür⁷. DEÜTF eğitim programını değerlendirme projesinin hedefleri içerisinde, eğitim programının Fakültenin öğrencileri, mezunları ve eğiticileri üzerindeki etkileri ile programın planlandığı gibi uygulanıp uygulanmadığının belirlenmesi yer almaktadır. Eğitim programının öğrenciler üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla değerlendirilen boyutlardan birisi Fakülteye yeni başlayan öğrenci profil ve görüşlerinin saptanmasıdır.

Bu amaçla, 2005–2006 akademik yılından itibaren her eğitim yılının başında Fakültede eğitime yeni başlayan öğrencilere yönelik durum değerlendirme çalışmasına başlanmıştır⁸. DEÜTF’ye yeni başlayan öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin, tıp fakültesini tercih etme nedenlerinin ve istek düzeylerinin, Fakültedeki eğitim sistemi ve öğrenme ortamına ilişkin algılarının ve mesleki planlarının belirlenmesi amacıyla 2005–2006 ve 2006–2007 akademik yıllarında bir durum değerlendirmesi yapılarak elde edilen veriler karşılaştırılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma, kesitsel ve analitik tipte bir araştırmadır. 2005–2006 ve 2006–2007 akademik yılının başlangıcında birinci sınıf öğrencilerine ulaşılması hedeflenmiştir. Eğitimlerinin ilk ayı sonunda (Ekim 2005 ve Ekim 2006) her iki yılın öğrencilerine 24 kapalı, 7 açık uçlu sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Anket formunda öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, Fakülte tercih sırası, tıp fakültesini tercih etmede isteklilik düzeyleri, hekimlik mesleğini seçmelerini etkileyen etmenler, seçim aşamasında Fakültede uygulanan aktif eğitim sisteminden haberdar olup olmadıkları, Fakültedeki öğrenme ortamına ilişkin algıları ve mezun olduktan sonraki mesleki planlarına ilişkin sorular yer almıştır. Formlar öğrencilere PDÖ oturumu öncesinde dağıtılmış, bilgilendirme ve onaylarının alınmasının ardından isim vermeden doldurmaları

istenmiştir. Dönem 1 öğrencilerinin 2005–2006 akademik yılında %92.5'ine (N=147), 2006–2007 akademik yılında %90.4'üne (N=166) ulaşılmıştır. Veriler SPSS 11 paket programında değerlendirilmiş, iki yıla ait verilerin karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 2005–2006 (ilk yıl) ve 2006–2007 (ikinci yıl) akademik yılı girişli öğrencilerin yaş ortalamaları sırasıyla 18.82 ± 1.54 (min:17, max:32) ve 18.82 ± 1.17 (min:17, max:24); ilk yılda %61.8'i erkek, %38.2'si kadın ve ikinci yılda %60.7'si erkek, %39.3'ü kadındı ($\chi^2=0.036$, $p=0.849$).

Öğrencilerin ilk yıl ve ikinci yıl sırasıyla %85.3 ve %76.0'mın Süper/Anadolu ya da Fen Lisesinden mezun oldukları anlaşılmaktadır. Yurt dışında mezun olanlar iki yılda sırasıyla %3.7 ve %6.0 olarak belirlenmiştir.

Lise eğitimini tamamladıkları yerleşim merkezine ait yanıtlarda ilk üç sırada, 2005–2006 akademik yılında Gaziantep (%8.1), Ankara (%6.6), İzmir (%6.6); 2006–2007 akademik yılında İzmir (%8.0), Ankara (%5.3) ve Konya (%4.7) yer almakta ancak genel olarak illerin yaygın dağılımında ve tüm Türkiye'yi kapsayacak şekilde olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik durumuna ilişkin verdikleri yanıtlar incelendiğinde; ilk ve ikinci yıl için sırasıyla %72.6 ve %76.7'si orta, %25.2 ve %17.1'i iyi ve %2.2 ile %6.2'si kötü sosyoekonomik durumda olduklarını belirtmişlerdir ($\chi^2 = 4.883$, $p=0.087$).

Annelerin öğrenim durumuna bakıldığında; yüksekokul/üniversite mezunu olanlar ilk yılda %24.3 ve ikinci yılda %34.0, ortaokul/lise mezunu ilk yılda %34.6 ve ikinci yılda %27.3 olarak belirtilmiştir. İki yılın verileri arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($\chi^2=5.160$, $p=0.160$).

Öğrencilerin büyük çoğunluğu her iki yılda da annelerinin ev hanımı olduğunu (%66.9 ve %64.4) ifade etmişlerdir, ikinci sırada ise ilk yılda emekliler (%16.9), ikinci yılda memurlar (%18.8) yer almaktadır.

Babaların öğrenim durumuna ilişkin iki yıla ait verilerin karşılaştırılmasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($\chi^2=1.930$, $p=0.381$); babaların ilk yılda %47.1, ikinci yılda %55.2'si yüksekokul/üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Babaların mesleki durumuna ilişkin veriler iki yıl için sırasıyla şu şekilde saptanmıştır; memur %32.1 ve %30.8, emekli %16.4 ve %27.4, serbest meslek %22.4 ve %13.7, işçi %14.2 ve %11.0, diğer %11.9 ve %13.7, işsiz %3.0 ve %3.4 ($\chi^2=7.584$, $p=0.181$).

Sağlık güvenceleri için ilk ve ikinci yılın öğrencileri sırasıyla; %51.2 ve %46.8'i Emekli Sandığı, %19.4 ve %25.2'si SSK, %17.1 ve %12.9'u Bağkur ve %12.4 ve %15.1'i Sağlık Güvencem Yok şeklinde belirtmişlerdir ($\chi^2=2.380$, $p=0.497$).

Öğrencilerin çoğu bir (ilk yılda %41.0, ikinci yılda %42.2) ya da iki kardeşe (ilk yılda %26.1, ikinci yılda %19.7) sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Dönem 1 öğrencilerinin çoğunluğu her iki akademik yılda da eğitimleri süresince evde tek başına/arkadaşlarla (%54.5 ve %39.7) kalmayı planladıklarını belirtmişlerdir. Aileleri ile kalmayı planlayan öğrenciler %8.2 ve %13.0, yurttta kalmayı planlayanlar ise ilk yılda %31.3 ve ikinci yılda %37.0'dir. Bu öğrencilerden her iki yılda da yaklaşık %3'ünün özel yurttta kalmayı planladığı belirlenmiştir ($\chi^2 = 6.980$, $p=0.073$).

Tıp fakültesine girme istekliliği açısından yıllar arasında yapılan karşılaştırmada öğrencilerin çoğunluğu tıp fakültesine isteyerek girdiğini (%58.5, %65.5), %34.8 ve %25.7'si kısmen isteyerek, %6.7 ve %8.8'inin istemeden girdiklerini ifade etmişlerdir ($\chi^2=2.930$, $p=0.231$).

Öğrencilerin hekimlik mesleği seçimini etkileyen öncelikli etmenlere ilişkin yanıtlarının iki yıl arasındaki karşılaştırması Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Hekimlik Mesleği Seçimini Etkileyen Öncelikli Etmenlere* İlişkin Dönem 1 Öğrenci Görüşleri

Öncelikli etmenler	2005-2006 (N=136)		2006-2007 (N=149)		χ^2	p
	n	%	n	%		
İnsanlara yardım etme	48	35.3	65	43.6	2.062	0.151
Mesleğe duyulan ilgi	48	35.3	48	32.2	0.302	0.583
İş bulma olanağı	35	25.7	37	24.8	0.031	0.861
Sağladığı ekonomik koşullar	36	26.5	32	21.5	0.976	0.323
Saygınlık sağlaması	25	18.4	28	18.8	0.008	0.929
Aile isteği	20	14.7	27	18.1	0.602	0.438

*Birden çok seçenek işaretlenmiştir.

DEÜTF’yi tercih sırası karşılaştırıldığında öğrencilerin 2005–2006 akademik yıl ve 2006–2007 akademik yılda sırasıyla, %20.5 ve %24.5’i tıp fakültesinin 1.-3. tercihi, %52.3 ve %54.4’ü 4.-6. tercihi, %27.3 ve %21.1’i 7.-12. tercihi olduğunu belirtmiştir ($\chi^2 = 1.669$, $p=0.434$).

DEÜTF’yi tercih ederken aktif eğitim sistemi uygulandığından haberdar olan öğrenciler, ilk yılda %47.0, ikinci yılda %32.0 olarak saptanmıştır ($\chi^2=6.702$, $p=0.010$). Haberdar olanların ilk yılda %83.6’sı, ikinci yılda ise %67.3’ü bu bilginin DEÜTF’yi tercihlerini olumlu/kısmen olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir ($\chi^2=6.876$, $p=0.032$).

İngilizce hazırlık sınıfı okuyan öğrenciler ilk yıl %53.3’ü ve ikinci yılda %41.3 idi ($\chi^2=4.107$, $p=0.043$).

Tıp fakültesine yeni başlayan öğrenciler için öğretim yılının ilk haftasında gerçekleştirilen tanıtım haftası etkinliklerine 2005–2006 akademik yılı girişli öğrencilerin %60.4’ü, 2006–2007 akademik yılı girişlilerin %89.0’ı katıldıklarını belirtmişlerdir ($\chi^2 = 32.727$, $p=0.000$). Tanıtım haftası etkinliklerine katılan Dönem 1 öğrencilerinin ilk ve ikinci yılda sırasıyla %81.5’i ve %88.5’i çok yararlandığını/yararlandığını ifade etmiştir.

Eğitim mekânlarına, eğitim araçlarına/kaynaklarına ve Öğrenci İşleri Birimi’nin işleyişine ilişkin öğrenci görüşlerinin 2005–2006 ve 2006–2007 akademik yılları karşılaştırmasına ait veriler Tablo 2’te verilmiştir.

Tablo 2: Eğitim Mekânları, Eğitim Araç/Kaynakları ve Öğrenci İşleri Biriminin İşleyişine İlişkin Dönem 1 Öğrenci Görüşleri

		Yeterli		Kısmen yeterli		Yeterli değil		Toplam		χ^2	p
		n	%	n	%	n	%	N	%		
Eğitim mekânları	2005–2006	62	46.3	63	47.0	9	6.7	134	100.0	1.868	0.393
	2006–2007	56	38.4	80	54.8	10	6.8	146	100.0		
Eğitim araç/kaynakları	2005–2006	49	36.3	70	51.9	16	11.9	135	100.0	3.308	0.191
	2006–2007	40	27.0	92	62.2	16	10.8	148	100.0		
Öğrenci işleri biriminin işleyişi	2005–2006	42	31.6	70	52.6	21	15.8	133	100.0	4.094	0.129
	2006–2007	63	42.6	69	46.6	16	10.8	148	100.0		

DEÜTF'deki eğitimcilerin öğrencilere yaklaşımlarına, Fakültenin eğitim sistemine ve PDÖ oturumlarının işleyişine ilişkin 2005–2006 ile 2006–2007 akademik yılı öğrenci görüşlerinin karşılaştırması Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Fakültedeki Eğitimcilerin Öğrencilere Yaklaşımı, Fakültenin Eğitim Sistemi ve PDÖ Oturumlarının İşleyişine İlişkin Dönem 1 Öğrenci Görüşleri

		Olumlu		Kısmen olumlu		Olumsuz		Toplam		χ^2	p
		n	%	n	%	n	%	N	%		
Eğiticilerin öğrencilere yaklaşımı	2005–2006	88	65.2	47	34.8			135	100.0	0.073	0.788
	2006–2007	91	63.6	52	36.4	*		143	100.0		
Genel olarak Fakültenin eğitim sistemi	2005–2006	79	58.5	52	38.5	4	3.0	135	100.0	5.115	0.078
	2006–2007	70	47.3	67	45.3	11	7.4	148	100.0		
PDÖ oturumlarının işleyişi	2005–2006	96	73.3	35	26.7	*		131	100.0	1.531	0.216
	2006–2007	97	66.4	49	33.6	*		146	100.0		

* İstatistiksel analize dâhil edilmemiştir.

DEÜTF'ye uyum süreçlerine ilişkin yanıtlar incelendiğinde sırasıyla 2005–2006 ve 2006–2007 yılı öğrencilerinin %34.3'ü ve %34.0'ı “Kolaylıkla uyum sağladım”, %47.8'i ve %42.9'u “Uyum sağlamada zaman zaman güçlük yaşadım”, %5.2 ve %10.9'u “Sıklıkla uyum güçlüğü yaşadım”, %12.7 ve %12.2'si “Halen uyum sağlayamadım” şeklinde yanıt vermiştir ($\chi^2 = 3.130$, $p=0.372$).

Öğrencilerin, ilk ve ikinci yıl için sırasıyla, %64.2 ve %55.8'i DEÜTF'de öğrenci olmaktan hoşnut olduğunu, %33.6 ve %39.5'i kısmen hoşnut olduğunu, %2.2 ve %4.8'i ise hoşnut olmadığını belirtmiştir ($\chi^2 = 2.740$, $p=0.254$).

Öğrencilerin tıp fakültesinden mezun olduktan sonraki mesleki planlarına ilişkin iki yıla ait verilerin karşılaştırması Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Mezuniyet Sonrası Mesleki Plana* İlişkin Dönem 1 Öğrenci Görüşleri

	2005–2006		2006–2007		χ^2	p
	n	%	n	%		
Pratisyen hekim olmak	1	0.8				
Bir süre pratisyen hekim olarak çalıştıktan sonra uzmanlaşmak	5	3.8	10	6.8	1.273	0.259
Uzman hekim olmak	99	75.0	107	73.3	0.106	0.745
Yüksek lisans/Doktora yapmak	30	22.7	22	15.1	2.674	0.102
Diğer	3	2.3	9	6.2	2.542	0.111

*Birden çok seçenek işaretlenmiştir.

TARTIŞMA

Araştırma grubundaki Dönem 1 öğrencilerinin yaklaşık %60'ını erkekler oluşturmaktadır. Ülkemizde farklı fakültelerde yapılmış başka çalışmalarda da benzer oranlar izlenmektedir⁹⁻¹³. Tıp fakültelerindeki Dönem 1 öğrencilerinin Türkiye genelindeki 2005-2006 akademik yılı cinsiyet dağılımına bakıldığında da yine benzer olarak erkeklerin %62.4, kızların %37.6 olduğu görülmektedir².

DEÜTF Dönem 1 öğrencilerinin ağırlıklı olarak Süper/Anadolu/Fen Lisesi mezunu olması Türkiye'deki bazı tıp fakültelerinin çalışmalarındaki durumla benzerlik göstermektedir. 2005 yılında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde Anadolu ve Fen Lisesi mezunları %75.6 olarak bildirilirken, 2002 yılında yapılan diğer iki çalışmada, bu oranlar daha düşük olmakla birlikte, İstanbul (%29) ve Karadeniz Teknik (%40.5) Üniversitesi Tıp Fakültelerinde de birinci sırada Anadolu ve Fen liseleri yer almaktadır^{9,14,15}. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde 1999 yılında yapılan bir çalışmada ise öğrencilerin %63.0'ı normal lise mezunu ve %15.4'ü Anadolu Lisesi mezunu olarak bildirilmiştir¹⁶.

Fakültemizde öğrencilerin lise eğitimini tamamladıkları yerleşim merkezleri incelendiğinde, İzmir yaklaşık %7-8 ile ilk üç sırada yer almakla birlikte illerin dağılımının yaygın ve tüm Türkiye'yi kapsayacak şekilde olduğu görülmüştür. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini kazanan öğrencilerin yaşadıkları illere göre dağılımı benzer şekilde birçok kenti kapsamaktadır, ancak ilk sırada %14.4 ile İstanbul yer almaktadır⁹. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi (%27), Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi (%37.9) ve Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesinde (%22.9) ilgili üniversitenin bulunduğu kentten gelen öğrenci yüzdesinin daha yüksek olduğu görülmektedir^{10,15,17}.

Fakültemizde öğrencilerimizin büyük çoğunluğu (yaklaşık %75) kendilerini/ailelerini orta sosyoekonomik düzeyde algılamaktadır. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesinde yapılan bir çalışmada benzer şekilde öğrencilerin ailelerinin orta sosyoekonomik düzeyde (%76) olduğu belirlenmiştir¹⁸. Uludağ Üniversitesi'nden bir çalışmada da tıp fakültesini tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun orta (%35) ve çok iyi/iyi (%57) sosyoekonomik seviyeye ait ailelerden geldikleri saptanmıştır ve sosyoekonomik durumun fakülte tercihinin etkilerini belirlemek amacıyla ayrıntılı araştırmaların gerektiği sonucuna varılmıştır¹¹. Londra'da 2007 yılında yapılan bir çalışmada İngiltere'de hekimlerin genelde orta sosyoekonomik düzeydeki erkekler olduğu saptanmış, ancak tüm sosyoekonomik düzeylerden olması gerektiği belirtilmiştir¹⁹.

Çalışmamızda öğrencilerin annelerinin yaklaşık %60'ı ev hanımı, ilk yılda %24.3'ü ve ikinci yılda %34.0'ı yüksekokul/üniversite mezunu olarak belirlenmiştir. Anne öğrenim ve mesleki durumuna ilişkin, 2003'de Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesinde %74 ev hanımı, %39 ilkokul ve %14 yüksekokul mezunu olarak bildirilmektedir¹¹. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde ise benzer şekilde annelerin çoğunluğunun ev hanımı (%80.1) ve ilkokul mezunu (%41.3) olduğu gözlenmektedir¹⁴.

Çalışmamızda babaların yaklaşık %50'sinin yüksekokul/üniversite mezunu ve %30'unun memur olduğu belirlenmiştir. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesinde 2003'de yapılan bir çalışmada babaların %38'i yüksekokul mezunu ve %23'ü memur olduğu bildirilmiştir¹¹. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde 2005 yılında yapılan çalışmada ise Uludağ Üniversitesi'ndeki sonuca benzer şekilde babaların %39.6'sının üniversite mezunu olduğu gözlenmektedir; mesleki duruma bakıldığında ise çoğunluğunun emekli (%23.8) ve serbest meslek sahibi (%20.1) olduğu görülmektedir¹⁴.

Çalışmamızda Dönem 1 öğrencilerinin ağırlıklı olarak evde arkadaşları ile ikinci sırada yurttan kalmayı planladıkları görülmüştür, bu durum öğrencilerimizin yaklaşık %90'ının İzmir dışından olması ile ilişkilendirilmektedir. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde 2005

(%37.7), Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesinde 2002 (%41.8) ve İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde 1999 yılında (%40.1) yapılan çalışmalarda ise öğrencilerin önemli bir bölümünün ailesi ile birlikte kaldığı görülmektedir^{10,14,16}.

Tıp eğitimi, uzun, yoğun ve toplumla yakın ilişkili bir eğitim olduğundan tıp fakültesine girme istekliliği özel bir önem taşımaktadır. Çalışmamızda öğrencilerin her iki yılda yaklaşık %90'ının tıp fakültesine isteyerek girdiğinin belirlenmesi olumlu bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. DEÜTF'de 2005 yılında yapılmış başka bir çalışmada mezuniyet aşamasındaki öğrencilerin %94.1'inin hekim olmaktan hoşnutluk duyduğunu ifade etmesi Dönem 1 öğrencilerinin istekliliklerini ileriki yıllarda da koruyacağını düşündürmektedir²⁰. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesinde 2002 yılında yapılan bir çalışmada da benzer sonuç elde edilmiştir ve Dönem 1 öğrencilerinin %88.3'ünün ne olursa olsun tıp fakültesini seçmekten memnun oldukları bildirilmektedir¹⁵. Ancak İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde 1999'da yapılan çalışmada fakültede okurken hekimlik mesleğini seçmiş olmasından dolayı pişmanlık duyanların oranı %27.2 olarak saptanmıştır¹⁶.

Çalışmamızda öğrencilerin hekimlik mesleği seçimini etkileyen öncelikli etmenlerde her iki yılda da "insanlara yardım etme" ilk sırada, aile isteği ise son sırada yer almaktadır. Aile isteğini daha yüksek oranlarda saptayan çalışmalar da bulunmaktadır; İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde 1999'da %27.9, Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesinde 2007'de %36 oranları bildirilmiştir^{16,18}. Yurtdışında 2007'de yapılan bir çalışmada "insanlara yardım edebilme" seçeneğinin tıp fakültesine yeni başlayan öğrencilerde ileriki yıllarda uzmanlık seçimlerinde de en çok işaretlendiği bildirilmektedir²¹.

Çalışmamızda öğrencilerin DEÜTF'yi tercih sırası incelendiğinde her iki yılda da öğrencilerin yaklaşık %22'sinin ilk üç tercihe girdiği görülmektedir. Benzer sonuç 2002'de Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesinde (%24.3) bildirilmektedir¹⁵. Başkent Üniversitesi'nde 1998–2003 girişli Dönem 1 öğrencileri ile yapılan çalışmada toplam tercih dağılımı hesaplandığında ilk üç tercihe girme %21.7 olarak belirlenmiş ve ayrıca tercih sırasının öğrenci başarısına yansımadağı belirtilmiştir²². Bunların yanısıra, ilk üç tercihe girme oranları 1999'da İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi (%62.5), 2002'de İstanbul Tıp Fakültesi (%55.0), 2002'de Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi (%78.1) ve 2005'de Çukurova Üniversitesi'nde (%55) daha yüksek oranlarda bildirilmektedir^{9,10,14,16}. Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde 2002'de yapılan çalışmada öğrencilerin Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesini seçmelerindeki en önemli etkenlerin aileler ve yaşanan bölgede eğitim görme isteği olduğu bildirilmektedir¹⁵. Yurtdışında da benzer şekilde fakülte tercihinin etkileyen etmenleri araştıran bazı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Liverpool Üniversitesi Tıp Fakültesinde fakültedeki programın, fakültedeki öğrenci görüşlerinin ve fakültenin bulunduğu kentin üniversite tercihlerinde önemli olduğu belirlenmiştir²³. İngiltere'de 2007'de yapılan diğer bir çalışmada da akademik etmenlerin, fakültenin bulunduğu kentin ve diğer insanların önerisinin belirleyici rol oynadığı bildirilmektedir²⁴. Londra'da 2007'de yapılan bir çalışmada ise sosyoekonomik düzeyi düşük olan ve tıp fakültesine girmeyi planlayan öğrenciler ile yapılan görüşmelerde tıp fakültesini tercih etmede rol oynayan etkenlerin aile, okul, arkadaş/akran, psikolojik nedenler ve geçmiş deneyimler olduğu vurgulanmaktadır¹⁹.

DEÜTF'yi tercih ederken aktif eğitim sistemi uygulandığından haberdar olan öğrencilerin ilk yılda %83.6'sı, ikinci yılda %67.3'ü bu durumun tercihlerini olumlu/kısmen olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Program değerlendirme çalışmaları kapsamında öğrencilerin aktif eğitim sisteminin uygulandığından haberdar olmasının tercihlere etkisinin araştırılacağı niteliksel çalışmalar planlanmaktadır.

Fakültemizde Dönem 1 öğrencileri için öğretim yılının ilk haftasında gerçekleştirilen tanıtım haftası etkinliklerine öğrencilerin büyük çoğunluğunun katıldığı görülmektedir. Çalışmamızda tanıtım haftası etkinliklerine katılım ve etkinliklerden yararlanma oranının

anamlı düzeyde arttığı gözlenmektedir. Bu artışın Fakültede 2006–2007 akademik yılında tanıtım haftasına ilişkin gerçekleştirilen ek düzenlemelere bağlı olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin fakülteye uyum sağlamalarının önemini ve bu konuda desteklenmeleri gerektiğini vurgulayan birçok çalışma vardır. ABD’de 2000 yılında yapılan bir çalışmada sağlık alanında hizmet verecek olan öğrencilerin yetiştirilmesinde hümanistik eğitim yaklaşımı gösteren etkinliklerin önemi; tıp eğitiminin stresli bir süreç olması, eğitim süreci ilerledikçe öğrencilerde öğrenme isteğinin, adanmışlığın ve topluma yönelik hizmet etme arzusunun azaldığını ve bu nedenlerle gerekli öğrenci desteğinin sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Öğrencilerin uyum sağlamalarını destekleyen en önemli faktörün ise öğretim elemanlarının davranış ve tutumlarının olduğu bildirilmektedir²⁵. Yurtdışında yapılan başka bir çalışmada fakülteye yeni başlayan öğrencilerde, baş etme becerilerinin fakülteye uyum sürecini kolaylaştırma ve sağlığı korumada etkili olabileceği görüşü savunulmaktadır²⁶. Buna ek olarak, tıp öğrencilerinde tıp eğitiminin yarattığı psikolojik durum değişikliklerinin sık görüldüğü ya da uzun ve yorucu tıp eğitiminin öğrencilerin sağlık durumunu olumsuz etkilediğini gösteren birçok yayına rastlanmaktadır²⁷⁻³⁰. Tüm bunlar dikkate alındığında, öğrencilerin fakülteye uyum süreçlerine ve öğrenme ortamına ilişkin görüşlerinin araştırılmasının ve gerekli iyileştirme çalışmalarının önemi daha da artmaktadır.

PDÖ ve geleneksel bir eğitim programını birlikte uygulayan Charite Tıp Fakültesinde yapılan bir çalışmada, eğitim programının üniversite yaşamlarına başladıklarında ne kadar destekleyici olduğu konusunda Dönem 1 öğrencilerinin algıları değerlendirilmiştir. PDÖ programındaki öğrencilerin geleneksel programa göre daha çok desteklenmiş hissettikleri belirlenmiştir. Öğrenciler bunu kaliteli/nitelikli eğitime, eğitimcilerle iyi iletişime ve programı kolayca anlayabilmelerini sağlayan uyum kursuna bağlamaktadırlar³¹. Fakültemizde öğrencilerin uyumunu sağlamaya yönelik tanıtım haftasının bu anlamdaki katkısı nedeniyle önümüzdeki yıllarda da geliştirilerek sürdürülmesi planlanmaktadır.

Fakültelerin eğitim ortamının öğrenmeye, öğrenci hoşnutluğuna ve öğrenci başarısına etkisi bilinmektedir. Birmingham Tıp Fakültesi 2006 yılında son sınıf öğrencilerinde yaptığı çalışmada, öğrencilerin genellikle eğitim ortamından memnun olduklarını, ancak kızların erkeklere göre daha olumlu bir değerlendirme yaptıkları vurgulanmıştır²⁹.

Çalışmamızda eğitim mekânları, eğitim araçları/kaynakları, öğrenci işleri biriminin işleyişi, eğitimcilerin öğrencilere yaklaşımı, genel olarak Fakültenin eğitim sistemi ve PDÖ oturumlarının işleyişine ilişkin öğrenci görüşlerinin her iki yılda da çok büyük oranda olumlu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin olumlu görüşlerinin fakültede uygulanan PDÖ programı ile ilişkisini vurgulayan çalışmalar bulunmaktadır³¹⁻³³. Ayrıca, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesinde 2004 yılında Dönem 1 öğrencilerinin hoşnutluğunu araştıran bir çalışmada da PDÖ oturumlarının genel olarak yararlı bulunduğu bildirilmektedir³⁴.

Eğitim araçları/kaynaklarına ilişkin olumlu görüşlerin Fakültemizde PDÖ programına geçilmesi ile birlikte kütüphanenin fiziksel koşullarının düzeltilmesi, kaynakların artırılması ve sürekli olarak güncellenmesi ve çeşitli kaynaklar sunan Öğrenme Kaynakları Merkezi’nin kurulması ile ilgili olabileceği düşünülmektedir^{32,35}.

Çalışmamızda eğitimcilerle ilişkin görüşlerin çoğunlukla olumlu olmasının, Fakültemizde eğitimcilerin eğitim sistemi ve felsefesi gereği öğrencilerle iletişime daha açık ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı rollere sahip olmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Eğitimcilerle ilişkin olumlu görüşler Fakültemizde daha önce yapılmış olan çalışmalar ile de örtüşmektedir^{32,36,37,38}.

Yükseköğretimde, etkili öğrenmenin sağlanması için öğrencilerin fakültede uygulanan eğitime, eğitim programı hedefleri ve standartlarına ilişkin görüşlerinin ve eğitici-öğrenci iletişiminin önemini vurgulayan çalışmalar mevcuttur^{39,40}. Avustralya’da Dönem 1 öğrencileri ile 2006’da yapılan bir çalışmada çoğu öğrenci tıp eğitiminde neden PDÖ uygulandığını çok iyi

anladıklarını ancak nasıl çalışılacağını bilmenin her zaman kolay olmadığını ve eğiticinin özdüzenleme konusunda desteğinin önemli olduğunu belirtmektedirler⁴⁰.

Çalışmamızda her iki yılda da öğrencilerin yaklaşık %80'inin eğitimlerinin ilk ayının sonunda Fakültemize uyum sağlayabildiklerini ve hemen hemen tümünün Fakültemiz öğrencisi olmaktan hoşnut/kısmen hoşnut olduklarını belirtmeleri olumlu birer bulgu olarak değerlendirilmektedir. Öğrenciler arasında Fakülteye uyum güçlüğü yaşayanların ve halen uyum sağlayamayanların varlığının, çalışmanın eğitimin ilk ayı sonunda yapılması ya da kişisel özelliklere bağlı adaptasyon güçlüğü ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür; ancak her iki yılda da DEÜTF'de öğrenci olmaktan hoşnut olduğunu belirten öğrencilerin yüksek oranda olması sevindiricidir. DEÜTF'de, öğrencilerin eğitim sistemini daha iyi anlamalarının sağlanması, uyumlarının desteklenmesi amacıyla Dönem 1'de tanıtım haftası etkinliklerinin dışında deneyimli eğitim yönlendiricilerinin görev almasına özen gösterilmekte ve bir danışmanlık sistemi yürütülmektedir⁸.

Öğrencilerimizin mezuniyet sonrası mesleki planlarında her iki yılda da ilk sırada “uzman olmak”, ikinci sırada “yüksek lisans/doktora yapmak” yer aldığı görülmektedir. İlk yılda yalnızca bir öğrencinin pratisyen hekim olmak istemesi, ikinci yılda ise hiçbir öğrencinin pratisyen hekim olmak istememesi, her iki yılda yaklaşık %5'inin yalnızca bir süreliğine pratisyen hekimlik yapmak istemesi dikkat çekici bir bulgudur. Bu durum ülkemizde farklı üniversitelerde, farklı zamanlarda ve farklı dönemlere devam eden öğrencilerde yapılan birçok çalışma ile paralellik göstermektedir^{10,16,41,42}. Çalışmamızda elde ettiğimiz bu bulgularda öğrencilerin henüz eğitimin başında olmasının ve son yıllarda ülkemizde giderek artan uzmanlaşma isteğinin önemli unsurlar olabileceği düşünülmektedir. Fırat Üniversitesi'nde 2002 yılında yapılan bir çalışmada öğrenciler mesleki yönden tatmin olmak, kariyer yapmak, saygınlık sağlamak, daha iyi hizmet sunabilmek, daha iyi para kazanmak için uzmanlık eğitimi almak istediklerini ifade etmişlerdir¹⁰.

Program değerlendirme çalışmaları kapsamında iki yıldır yürütülmekte olan ve Dönem 1 öğrencilerine ilişkin öğrenci profilini ve öğrenme ortamına ilişkin görüşlerini belirleyen ve karşılaştıran bu çalışmada sosyodemografik, eğitim ortamına ve mesleki planlara ilişkin verilerde, bir yıl içerisinde değişim gözlenmemiştir. Ancak öğrencilerimizin mezun oldukları lise dağılımında, aktif eğitim uygulandığından haberdar olma ve bu durumu DEÜTF'yi tercih etmeyi olumlu etkilemesinde, tanıtım haftasına katılım oranı ve tanıtım haftasına ilişkin düşüncelerinde bir değişim olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak, Fakültenin eğitim programı değerlendirme çalışmaları kapsamında yürütülen bu çalışmanın öğrenci profilini ve olası değişiklikleri izleyecek şekilde ileriki yıllarda sürdürülerek elde edilen verilerin ilgili kurullarda tartışılarak gerekli düzenlemelerin ve iyileştirmelerin yapılması amacıyla kullanılması planlanmıştır.

KAYNAKLAR

1. Wilkes M, Bligh J. *Evaluating Educational Interventions*. BMJ 1999; 318: 1269-1272.
2. Türk Tabipleri Birliği-Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu, 2006.
3. Morrison J. *ABC of Learning and Teaching in Medicine*, BMJ 2003; 326: 385-387.
4. Till H. *Climate Studies: Can Students' Perceptions of The Ideal Educational Environment Be of Use for Institutional Planning and Resource Utilization?* Medical Teacher 2005; 27 (4): 332-337.
5. Al-Hazimi A, Al-Hyiani A, Roff S. *Perceptions of The Educational Environment of The Medical School in King Abdul Aziz University, Saudi Arabia*. Medical Teacher 2004; 26 (6): 570-573.

6. Musal B, Akalın E, Kılıç O, Esen A, Alıcı E. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Probleme Dayalı Öğretim Programı, Süreçleri ve Eğitim Yönlendiricilerinin Rolü. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2002; 9: 39-49.
7. Musal B, Taskiran C, Gursel Y, Ozan S, Karademir S, Velipasaoglu S. A Programme Evaluation Project in Undergraduate Medical Education. *AMEE* 2006: 90B 6.
8. Özcan S, Karademir S, Velipasaoglu S, Gursel Y, Taşkıran C, Musal B. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde Tıp Eğitimine Yeni Başlayan Öğrencilere Yönelik Durum Değerlendirme Çalışması. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2006; 23: 12-18.
9. Nurten R, Günçer B. İstanbul Tıp Fakültesini Kazanan Öğrencilere Uygulanan Anket Sonuçları: 2001-2002 Eğitim-Öğretim Yılı Sonuçları. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2002; 6: 29-31.
10. Açık Y, Oğuzöncül F, Polat SA, Güngör Y, Güngör L. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Eğitimi ve Mezuniyet Sonrası Hakkındaki Düşünceleri. *Toplum ve Hekim* 2002; 17 (3): 195-201.
11. Sadıkoğlu G, Özçakır A, Uncu Y, Alper Z, Özdemir H, Bilgel N. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesini 2001 Yılında Tercih Eden Öğrencilerin Sosyo-ekonomik Düzeyleri. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2003; 23: 14-17.
12. Budakoğlu İİ, Özkan S, Maral I, Bumin MA, Aygün R. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Eğitimi Hakkındaki Görüşleri. *Toplum ve Hekim* 2002; 17 (3): 189-194.
13. Yarış F, Topbaş M, Çan G, Özoran Y. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Eğitimi Hakkındaki Düşüncelerinin Değerlendirilmesi. *OMÜTF Dergisi*, 2001; 18(4): 233-241.
14. Alptekin D, Kasap M, Altıntaş D, Doran F. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde Uygulanan Uyum Programı. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2005; 20 (3): 3-9.
15. Yarış F, Turhan K., Çan G., Özoran Y. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Seçmelerinde Etkili Faktörler. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2002; 8: 21-25.
16. Köksal S, Vehid S, Tunçkale A, Çerçel A, Erginöz E, Kaypmaz A, Sipahioğlu F, Özbal AN. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Eğitimi ve Mezuniyet Sonrası ile İlgili Tutumları. *Cerrahpaşa Journal of Medicine* 1999; 30 (4): 251-258.
17. Gün İ, Öztürk A, Günay O. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem I Öğrencilerinin Tıp Eğitimine İlişkin Değerlendirmeleri. II. Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi, İzmir, Bildiri Özet Kitabı, Nisan 2001: 168.
18. Başak O, Bilgin MD, Dişçigil G, Boylu Ş. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Profili: Türkiye'de Tıp Fakültelerine Öğrenci Seçmede Yeni Yaklaşımlara Gerekçin Var mı? *Tıp Eğitimi Dünyası* 2007; 24: 16-22.
19. Robb N, Dunkley L, Boynton P, Greenhalgh T. Looking For A Better Future: Identity Construction in Socio-Economically Deprived 16-Year Olds Considering A Career in Medicine. *Social Science & Medicine* 2007; 65 (4): 738- 754.
20. Ozan S, Karademir S, Gursel Y, Taskiran HC, Musal B. First Graduates' Perceptions on a Problem-Based and Task-Based Learning Curriculum. *Education for Health* 2005; (18)2: 256-271.
21. Baboolal NS, Hutchinson GA. Factors Affecting Future Choice of Specialty Among First-Year Medical Students of The University West Indies, Trinidad. *Medical Education* 2007; 41: 50-56.
22. Ögüş E, Türkoğlu S, Demirbilek M, Şahin Fİ, Demirhan B, Peşkirioğlu L, Müderrisoğlu H, Kayhan Z. Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem I Öğrencilerinin Başarı Durumu: Altı Yıllık Deneyim. *Tıp Eğitimi Dünyası* 2004; 18: 11-16.
23. Adams T, Garden A. What Influences Medical School Choice? *Medical Teacher* 2006; 28 (1): 83 – 85.
24. Brown C. A Qualitative Study of Medical School Choice in The UK. *Medical Teacher* 2007; 29 (1): 27 – 32.

25. Dennis KS. *Faculty Behavior and Other Key Factors in Student Adjustment to Medical School. Advances in Health Sciences Education* 2000; 5: 55–69.
26. Sasaki M, Yamasaki K. *Stress Coping and The Adjustment Process Among University Freshmen. Counselling Psychology Quarterly* 2007; 20 (1): 51 – 67.
27. Akvardar Y, Demiral Y, Ergor G, Ergor A. *Substance Use among Medical Students and Physicians in a Medical School in Turkey. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2004; 39: 502–506.
28. Aktekin M, Karaman T, Senol Yigiter Y, Erdem S, Erengin H, Akaydin M. *Anxiety, Depression and Stressful Life Events among Medical Students: a Prospective Study in Antalya, Turkey. Medical Education* 2001; 35: 12-17.
29. Nagraj S, Wall D, Jones E. *Can STEEM Be Used To Measure The Educational Environment Within The Operating Theatre For Undergraduate Medical Students? Medical Teacher* 2006; 28 (7): 642 – 647.
30. Smith CK, Peterson DF, Degenhardt DF, Johnson JC. *Depression, Anxiety, and Perceived Hassles Among Entering Medical Students. Psychology, Health & Medicine* 2007; 12 (1): 31 –39.
31. Kiessling C, Schubert B, Scheffner D, Burger W. *First Year Medical Students' Perceptions of Stress and Support: a Comparison Between Reformed and Traditional Track Curricula. Medical Education* 2004; 38: 504-509.
32. Musal B, Gursel Y, Ozan S, Taskiran HC, Berkel H. *The Satisfaction Levels of Students on Academic Support and Facilities, Educational Activities and Tutor Performance in a PBL Program. JIAMSSE* 2006, 16: 35-42.
33. Özyurda F., Demirören F., Kemahlı S., Palaaoglu Ö., Aytuntuğ O.T., Çorapçioğlu T., Ayhan İ.H. *Ankara Üniversitesi Klasik ve Probleme Dayalı Sistemde Öğrenim Gören Öğrencilerinin Öğrenme Ortamina İlişkin Algıları. Program Değerlendirme Sempozyum Kitabı, 26-28 Mayıs 2005: 38.*
34. Dikici M, Yalçın M, Büyükakkuş A, Özbenli T, Yarış F. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Beceri Laboratuvarı, Probleme Dayalı Öğrenme Oturumları ve Sunumları Hakkındaki Görüşleri. Tıp Eğitimi Dünyası* 2004; 16 (3): 21-25.
35. Musal B, Gursel Y, Taskiran HC, Ozan S, Tuna A. *Perceptions of First and Third Year Medical Students on Self-Study and Reporting Processes of Problem-Based Learning, BMC Medical Education* 2004; 4:16 (22 Sep 2004). <http://www.biomedcentral.com/1472-6920/4/16>.
36. Musal B, Taşkıran HC, Dicle O, Özkan Ö. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde Öğrencilerin Eğitim Etkinlikleri, Fakültenin Sağladığı Destek/Olanaklar, Eğitim Yönlendiricilerine ilişkin Görüşleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2001; 15(4): 371-375.
37. Musal B, Taskiran C, Kelson A. *Opinions of Tutors and Students about Effectiveness of PBL in Dokuz Eylül University School of Medicine. Med Educ Online [serial online]* 2003; 8:16. Available from <http://www.med-ed-online.org>.
38. Musal B, Özkan S, Velipaşaoğlu S, Karademir S. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde Program Değerlendirme Çalışmaları Kapsamında Öğrenci Görüşleri: Odak Grup Çalışması. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2006; 31 (1): 19-23.
39. Elen J, Lowyck J. *Instructional Metacognitive Knowledge: A Qualitative Study On Conceptions of Freshmen About Instruction. Journal of Curriculum Studies* 2000; 32 (3): 421 – 444.
40. Hendry GD, Lyon PM, Prosser M, Daniel S. *Conceptions of Problem-Based Learning: The Perspectives of Students Entering a Problem-Based Medical Program. Medical Teacher* 2006; 28 (6): 573-575.
41. Bakır B. *Bir Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Beklentileri. Toplum ve Hekim* 1994; 9(60): 63-67.
42. Aydın S, Özkömür ME. *Askeri Tıp Akademisi Öğrencilerinin Tıp Eğitimine Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Açısından Yaklaşımı. Tıp Eğitimi Dünyası* 2003; 11: 2-6.